

A Valls anà així, com gairebé a tot arreu

Núria Ventura

No és gaire fàcil resumir en poques línies l'activitat continuada a favor de l'ensenyament de la nostra llengua durant uns anys, els darrers del franquisme, en què calgué defensar aquesta actitud, entre altres, en clau de lluita per a no renunciar a la nostra identitat. La crònica que escric des de la capital de l'Alt Camp no deurà ser especialment singular en aquest sentit, però té uns referents propis que fan de bon explicar des del record llunyà —o no tan llunyà— de tot plegat.

M'hauré de centrar en unes quantes iniciatives ciutadanes per a emmarcar el punt d'origen de les primeres classes de català impartides a Valls d'una manera visible, volguda, tolerada i sobretot útil. Parlem, és clar, de les dècades dels anys seixanta i setanta. Cal tenir present que tan sols els qui havien estat escolaritzats durant la República havien après a llegir i a escriure correctament en català. Per tant, hi havia un buit considerable per omplir.

D'aquestes iniciatives a què vull fer referència n'hi ha una de força significativa, la del dia de Sant Jordi de l'any 1960. Davant la capella del Roser, al carrer de la Cort, s'hi instal·là una paradeta on es venien llibres escrits exclusivament en català. L'únic incident fou el de la retirada —per part de la policia local— de la bandera catalana que guarnia la taula. Aquesta iniciativa, aquesta acció, la de la paradeta de llibres en català, implicava també repartir, durant tot el dia, un full volant que reivindicava els drets de la llengua i la cultura catalanes.

Al cap de quatre anys (1964), d'acord amb la campanya que es féu per tot Catalunya, promoguda per Josep Espar i Ticó, amb la intenció de crear una xarxa de llibreries on es comercialitzessin llibres i discos en català, a Valls s'obrí la llibreria Alt Camp. El responsable era fill d'una família d'impressors i llibreters, la família Moncunill, que ja regentava una llibreria on es podien trobar, pocs o molts, llibres de literatura

catalana. L'activista i llibreter Joan Ballester Canals, de la llibreria Públia de Barcelona, tenia amics vallencs, com ara Francesc Guasch, als quals proporcionava llibres en català perquè els divulgessin i els venguessin. La llibreria Alt Camp reivindicava, amb el nom, l'oblidada realitat comarcal i obviava l'obligada retolació en castellà. Fou, d'altra banda, un lloc de trobada per a l'organització d'activitats anti-franquistes i de rebuda i canalització de fulls d'informació clandestina.

Els activistes dels anys seixanta a favor de la normalització de la nostra llengua en tots els àmbits de la societat tenien molt clar que calia incidir d'una manera explícita en el món de l'ensenyament. Tenien clar que calia poder disposar d'una escola pública que pensés i parlés en català. Era el moment en què Marta Mata creava la institució Rosa Sensat per a impulsar una escola activa i catalana. A Valls, un grup de ciutadans es veuen amb cor de tirar endavant el projecte d'una escola que definiran com a escola activa, democràtica, catalana, coeducativa i laica: l'Escola Enxaneta.

L'any 1968 el projecte s'estrena amb seixanta-quatre alumnes. L'any 1970 es constitueix en cooperativa. I l'any 1989 passa a la xarxa d'escoles públiques. La seva trajectòria com a escola catalana és indiscutible i ha deixat una empremta important com a tal.

La llibreria Alt Camp reivindicava l'oblidada realitat comarcal i obviava l'obligada retolació en castellà

Expliquen els historiadors vallencs que les primeres classes de català que s'impartiren a Valls durant la postguerra anaren a càrrec del claretià pare Manuel Vila. Era el curs 1959-1960. De fet, però, el gruix de classes de català que s'impartiren durant els anys seixanta, abans que Òmnium Cultural n'agafés el pòndol, responen a la tenacitat de la professora de geografia i història de l'únic institut de batxillerat que, per aquells anys, hi havia a Valls, la professora Josefina Cardó. Havia seguit un curs per correspondència que li havien proposat des d'Òmnium de Barcelona, l'any 1962. El compromís era que, acabat, ella organitzés



i impartís un curs de català a Valls. Ho féu a l'Acció Catòlica. Més endavant, els alumnes de setè del batxillerat tècnic de l'institut li demanaren que els fes classe de català a ells, en hores no lectives, pel caràcter de voluntàries que forçosament havien de tenir aquestes classes. A finals dels anys seixanta, més aviat a primeries dels setanta, la llei educativa contemplava que els dimecres a la tarda es destinessin a fer activitats complementàries. Això possibilitava que un dia a la setmana tots els cursos de batxillerat poguessin fer una hora de català. D'altra banda, l'any 1968, la Diputació de Tarragona, a iniciativa de la seva Delegació de Cultura, organitzà classes de català en diversos pobles. A Valls, també. Eren unes classes nocturnes, un parell de dies a la setmana, que s'impartien a l'edifici de l'institut de batxillerat. L'any 1971 l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, que depenia de la mateixa Diputació de Tarragona, assumí la responsabilitat d'organitzar les esmentades classes de català fins ben bé l'any 1974, en què Òmnium Cultural prengué el relleu pel que fa a les classes de català, que encara no es podien impartir oficialment.

La Delegació d'Òmnium Cultural de Valls es constituí pel desembre de l'any 1970 i aprovà el seu reglament de funcionament per l'octubre de 1971. Un dels seus principals objectius fou el de fer entrar el català a les escoles. Organitzava un concurs literari anual per Sant Jordi, adreçat als centres d'ensenyament vallencs, ofería correcció de textos, informació de cursos de català per correspondència... I instà l'ajuntament a subvencionar aquestes classes de català per als centres d'ensenyament. I ho aconseguí el curs 1975-1976. Inicialment destinava gairebé

tot el pressupost a l'ensenyament de la llengua. Per exemple, 85.000 pessetes d'un total de 120.000, en un dels darrers cursos en què l'ajuntament encara no intervenia en la despesa de pagament dels professors.

Personalment vaig ser alumna de les classes que Josefina Cardó impartia, el dimecres al vespre, en una aula de l'institut, aquelles classes patrocinades per la Diputació de Tarragona. Fèiem servir l'edició de l'any 1968 d'aquell gruixut i espès *Curs superior de gramàtica catalana* de què eren autors Emili Vallès i Artur Martorell, els quals divulgaren el pseudònim Jeroni Marvà unint els seus cognoms. L'any 1972, em vaig inscriure en un curs per correspondència per a professors de català. Més endavant em vaig presentar als exàmens d'aptitud, de grau elemental i de grau mitjà que convocava la JAEC (Junta Assessora per als Estudis de Català) i de seguida, just començar la meua carrera universitària, vaig impartir classes de català a les escoles, a l'institut de Batxillerat i al centre de Formació Professional i als instituts de Valls, entre els anys 1974 i 1978, quan encara no era oficial de fer-ho. Altres companys universitaris s'afegiren a aquesta tasca. Val a dir que, en general, fou ben rebuda pels mestres, ni que en alguns casos estigués una mica vigilada. Per exemple, recordo que hi havia mestres que, mentre jo impartia la classe de català, es quedaven dins l'aula. No he sabut mai si per desconfiança o per solidaritat. M'incomodava, això sí que ho recordo. De llibres, pocs. Molta elaboració de material d'acord amb el nivell que tocava impartir, sobretot si es tractava dels primers cursos d'EGB. Més agraït i compromès en els cursos de batxillerat o de formació professional, perquè els alumnes hi assistien voluntàriament i fora de l'horari lectiu. L'interès era evident. I això sempre es nota.

La campanya de la retolació dels carrers en català, la creació de l'Associació de Veïns, la representació de l'Assemblea de Catalunya a la nostra ciutat, el pas de la Marxa de la Llibertat, el setmanari *Mestral*, l'organització de les primeres celebracions de l'Onze de Setembre, el Congrés de Cultura Catalana, el Congrés de la Joventut Catalana, les organitzacions sindicals, la gestació en ferm dels partits polítics, els moviments pacifistes... formen també part d'aquest emmarcament que necessàriament destaca la defensa de la nostra llengua com a signe d'identitat, a Valls en particular i a tot el nostre país en general. |